

Wettelijk kader

Wettelijk kader

Zorgplicht: Alle kinderen in Nederland hebben recht op toegankelijk onderwijs en scholen in het primair onderwijs hebben de plicht om ervoor te zorgen dat elk kind een passende plek krijgt. In de Wet op het primair onderwijs (WPO) en de Wet op de expertisecentra (WEC, voor het speciaal onderwijs) staat de zorgplicht van het bevoegd gezag beschreven over de (weigering tot) toelating en verwijdering van kinderen van een school. Deze zorgplicht is in werking getreden met de invoering van de wet passend onderwijs op 1 augustus 2014. De zorgplicht moet ervoor zorgen dat 'moeilijk plaatsbare kinderen' niet tussen wal en schip geraken. Naast het zorgen voor een passende plek voor elke kind heeft de zorgplicht nog drie andere doelstellingen: de verantwoordelijkheid helder beleggen, ouders ontlasten en thuiszitters voorkomen.

Wettelijke voorschriften voor Onderwijsopleidingen

Weigering tot toelating

Ouders/verzorgers hebben het recht om hun kind schriftelijk aan te melden bij een school naar keuze. Een kind mag vanaf de dag waarop het de leeftijd van drie jaar bereikt, aangemeld worden voor het primair onderwijs. Wanneer de inschatting wordt gemaakt dat een kind geen extra ondersteuning nodig heeft, volgt de (niet-)toelating volgens de reguliere aanmeldingsprocedure. De beslissing tot het al dan niet plaatsen van een kind met extra ondersteuningsbehoefte daarentegen, is afhankelijk van het schoolondersteuningsprofiel (sop) en de aard van de ondersteuningsbehoefte van het kind. Het schoolondersteuningsprofiel van een school beschrijft welke type ondersteuning en specialisatie een school kan bieden. Het bevoegd gezag dient op grond van artikel 40 lid 3 WPO, artikel 40 lid 4 WEC te beoordelen of de aanmelding een kind betreft die extra ondersteuning nodig heeft. Het bevoegd gezag dient vervolgens te beoordelen of de school van aanmelding zelf passend onderwijs kan bieden aan het kind, eventueel met financiering of arrangementen vanuit het samenwerkingsverband. Hoe het bevoegd gezag dit dient te beoordelen, wordt in de WPO en WEC niet precies bepaald, wel is duidelijk dat hierbij in het algemeen de aard van de ondersteuningsbehoefte van het kind moet worden afgewogen tegenover de mogelijkheden die de schoolorganisatie heeft. Als het bevoegd gezag tot de conclusie komt dat de school van aanmelding geen passend onderwijs kan bieden en het kind toelating wil weigeren, heeft het de (zorg)plicht om – na overleg met de ouders en met inachtneming van de ondersteuningsbehoefte van het kind en de schoolondersteuningsprofielen van de betrokken scholen – een andere school bereid te vinden het kind toe te laten. In de memorie van toelichting bij de Wet passend onderwijs is dit als volgt toegelicht: de school moet hierbij kijken naar de schoolondersteuningsprofielen van de andere scholen in het samenwerkingsverband en maakt daarbij de afweging welk profiel past bij de gevraagde ondersteuning van het kind. Op grond van artikel 40 lid 4 WPO, artikel 40 lid 5 WEC kan een kind, door de school waar het kind is aangemeld, niet de toelating geweigerd worden zonder dat het bevoegd gezag er zorg voor heeft gedragen dat een andere school bereid is het kind toe te laten. Als die andere school een school voor speciaal onderwijs is of een school voor speciaal basisonderwijs dient het bevoegd gezag een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) aan te vragen bij het samenwerkingsverband. Het bevoegd gezag dient, voordat de toelating van een kind wordt geweigerd, in overleg te gaan met de ouders met inachtneming van de ondersteuningsbehoefte van het kind en de schoolondersteuningsprofielen van betrokken scholen. In de memorie van toelichting wordt benoemd dat de school in het overleg met de ouders moet bespreken welke scholen binnen het samenwerkingsverband expertise hebben. Ouders kunnen vervolgens aangeven welke voorkeuren zij hebben als het gaat om bijvoorbeeld de thuisnabijheid van de school of de richting van de school, maar die voorkeuren zijn in het uiterste geval niet doorslaggevend. Met andere woorden:

toestemming van ouders is niet noodzakelijk voor het bevoegd gezag in het bepalen van de school die het kind bereid is toe te laten. Ook voor het aanvragen van een tlv hoeft het bevoegd gezag geen toestemming te hebben van ouders. Als een school passend is voor het kind maar niet de juiste denominatie heeft, dan gaat de ondersteuningsbehoefte boven de gewenste denominatie.

Er zijn enkele uitzonderingen op de zorgplicht van het bevoegd gezag. De zorgplicht treedt volgens artikel 40 lid 5 WPO, artikel 40 lid 6 WEC niet in werking indien:

- op de school waar het kind is aangemeld geen plaatsruimte beschikbaar is;
- de school de ouders bij aanmelding verzoekt te verklaren dat zij de grondslag van het onderwijs op de school zullen respecteren dan wel te verklaren dat zij de grondslag van het onderwijs op de school zullen onderschrijven, en de ouders dit weigeren te verklaren.

Als de uitzonderingen niet van toepassing zijn, en de school beschikt over voldoende gegevens om de extra ondersteuningsbehoefte zoals stoornissen, handicaps of beperking in de onderwijsparticipatie te beoordelen, gaat de zorgplicht in vanaf het moment dat het kind is aangemeld bij de school. De zorgplicht die het bevoegd gezag heeft, vervalt bij verwijdering en daarmee gepaard gaande toelating van het kind tot een andere school, maar ook al als ouders het niet onredelijk te achten aanbod voor passend onderwijs van het bevoegd gezag van de andere school afwijzen. Ouders dienen dan zelf een onderwijsplek te zoeken voor hun kind. Het bevoegd gezag dient de beslissing over de aanmelding zo spoedig mogelijk te nemen, uiterlijk zes weken na ontvangst van de aanmelding. Deze termijn kan met vier weken worden verlengd. In het geval van weigering, hebben ouders zes weken (nadat het bevoegd gezag de weigering tot toelating kenbaar heeft gemaakt) om hun bezwaren tegen de beslissing in te dienen.

Verwijdering

De zorgplicht van het bevoegd gezag houdt ook in dat een kind op grond van artikel 40 lid 11 WPO en artikel 40 lid 18 WEC niet verwijderd mag worden voordat het bevoegd gezag ervoor zorg heeft gedragen dat een andere school bereid is het kind toe te laten. Deze verplichting is niet beperkt tot passend onderwijs en kinderen met een ondersteuningsbehoefte, maar geldt voor alle kinderen. Met het bereid vinden van een andere school is ook bedoeld een school of instelling voor speciaal onderwijs. In het primair onderwijs en speciaal onderwijs moet het bevoegd gezag de betrokken groepsleerkracht en de ouders van het kind horen voordat het besluit tot verwijdering kan worden genomen (artikel 40 lid 11 WPO en artikel 40 lid 18 WEC). Daarnaast dient het bevoegd gezag te overleggen met de Inspectie van het Onderwijs (artikel 12 WPO, art. 40; WEC. In Artikel 40 lid 3 WPO en artikel 40 lid 4 WEC specifiek vermeld dat ondersteuning ter bevordering van de beheersing van de Nederlandse taal niet geldt als extra ondersteuningsbehoefte; wanneer hier sprake van is geldt de reguliere aanmeldingsprocedure. In dit overleg wordt besproken op welke manier het betrokken kind onderwijs kan volgen. Daarnaast dient het bevoegd gezag de inspectie schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte te brengen van een definitieve verwijdering. Het besluit om een kind te verwijderen moet door het bevoegd gezag altijd gemotiveerd worden aan ouders en/of kind. Voor openbare scholen gelden hiervoor de artikelen 3:46 tot en met 3:50 van de Awb. Hierin wordt gesproken dat een besluit dient te berusten op een 'deugdelijke motivering' waarbij zo mogelijk wordt vermeld op grond van welk wettelijk voorschrift het besluit wordt genomen. Voor bijzondere scholen is dit toegelicht in artikel 63 WPO en artikel 61 van de WEC en wordt dit beschreven als een toelichting aan ouders die 'schriftelijk en met redenen omkleed' moet zijn. Zowel voor openbare scholen als voor bijzondere scholen zijn de zinsneden 'deugdelijke motivering' (Awb), 'met redenen omkleed' (WPO en WEC) in de wet niet nader toegelicht of uitgewerkt. Vergelijkbaar met de mogelijkheden tot bezwaar bij de weigering van toelating, hebben ouders ook na de beslissing van het bevoegd gezag om een kind te verwijderen de mogelijkheid om binnen zes weken bezwaar in te dienen tegen de beslissing.

Ontwikkelingsperspectief

Naast besluiten over toelating en verwijdering heeft het bevoegd gezag de plicht om voor bepaalde kinderen een ontwikkelingsperspectief (opp) op te stellen. Het gaat om kinderen met extra ondersteuningsbehoeften in het primair onderwijs en speciaal onderwijs. Het ontwikkelingsperspectief moet binnen zes weken na inschrijving (of binnen zes weken na het ontstaan van een extra ondersteuningsbehoefte van een kind die al op school zit) vastgesteld worden en bevat het te verwachten uitstroomprofiel inclusief onderbouwing en een omschrijving van de te bieden ondersteuning en begeleiding met eventuele uitzonderingen op het onderwijsprogramma. De school dient vervolgens ook in staat te zijn het onderwijs te bieden zoals beschreven staat in het opp. Het ontwikkelingsperspectief wordt opgesteld aan de hand van op overeenstemming gericht overleg (OOGO) met ouders. Voor het deel van het ontwikkelingsperspectief dat betrekking heeft op de individuele begeleiding hebben ouders ook een instemmingsrecht; dit deel kan dus pas worden vastgesteld nadat daarover overeenstemming is bereikt tussen het bevoegd gezag en de ouders. Daaropvolgend moet het bevoegd gezag het ontwikkelingsperspectief tenminste één keer per schooljaar evalueren met de ouders

Samenwerkingsverbanden

Het bevoegd gezag werkt in de regio samen met andere bevoegde gezagen in samenwerkingsverbanden passend onderwijs, zodat alle kinderen van passend onderwijs kunnen worden voorzien. Er zijn aparte samenwerkingsverbanden voor het po en voor het vo. Een samenwerkingsverband omvat alle vestigingen van scholen en scholen voor speciaal onderwijs (cluster 3 en 4) in een specifiek gebied. Het bevoegd gezag dient voor elke schoolvestiging aangesloten te zijn bij een samenwerkingsverband. Het doel zoals beschreven in artikel 18a WPO, artikel 28a WEC en artikel 2.27 WVO 2020 is dat samenwerkingsverbanden zorgdragen voor een samenhangend geheel van ondersteuningsvoorzieningen binnen en tussen scholen in de regio. Samenwerkingsverbanden hebben dus de plicht om een dekkend aanbod in de regio te creëren om zo te garanderen dat de ondersteuningsbehoeften van kinderen opgevangen kunnen worden. Samenwerkingsverbanden doen dit aan de hand van een ondersteuningsplan dat ze tenminste eenmaal per vier jaar opstellen. De samenwerking in samenwerkingsverbanden en de plicht om regionaal een dekkend aanbod aan ondersteuningsvoorzieningen te hebben is dus complementair aan en voorwaardelijk voor het kunnen voldoen aan de zorgplicht door het bevoegd gezag. Naast het zorgdragen voor een dekkend ondersteuningsaanbod hebben samenwerkingsverbanden de taak om te beoordelen of een kind toelaatbaar is tot het speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs. Dat doet het samenwerkingsverband op verzoek van het bevoegd gezag. Het samenwerkingsverband moet ouders de mogelijkheid geven om gehoord te worden voordat het een besluit neemt.

- Regie nemen om (duidelijk) de ondersteuning die de school wel (en daarmee ook niet) kan bieden in het kader van passend onderwijs te beschrijven en kenbaar te maken.
- Regie nemen om tijdig (d.w.z. binnen zes weken, verlenging van vier weken mogelijk) de ondersteuningsbehoefte van het kind te onderzoeken, zo nodig de ouders verzoeken relevante gegevens te overleggen, en te oordelen over de (on)mogelijkheid om deze kind passend onderwijs te bieden.
- Regie nemen om na toelating van een kind met een ondersteuningsbehoefte tijdig (d.w.z. binnen zes weken) een ontwikkelingsperspectief op te stellen en ouders hierin te betrekken en wat betreft individuele begeleiding ook mee in te laten stemmen.

- Regie nemen in het vinden van een passende andere school (als niet in de ondersteuningsbehoefte kan worden voorzien) én hierbij relevante actoren te betrekken, namelijk:
 - **Ouders:** het overleggen met ouders en bespreken van de voorkeuren van en mogelijkheden met ouders (bij weigering); het horen van ouders en het motiveren van het besluit aan ouders (bij [voornemen tot] verwijdering).
 - **Kind:** het horen van het kind en het motiveren van het besluit aan het kind (bij verwijdering)
 - **Groepsleerkracht (po en (v)so):** het horen van de betrokken (groeps)leerkracht (bij voornemen tot verwijdering).
 - **Inspectie van het onderwijs (lvhO) (vo):** het overleggen met de lvhO (bij voornemen tot verwijdering) en het informeren van de lvhO (bij besluit tot verwijdering)